



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 85/02-23

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. septembra 2002 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Juraja Babjaka a Eduarda Báránya prerokoval prijatú sťažnosť F. B., bytom K., zastúpeného advokátom JUDr. O. B., K., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 56/2000 a v súčasnosti vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 84/02 a takto

r o z h o d o l :

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 56/2000 a v súčasnosti vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 84/02 **p o r u š i l** právo F. B., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietahov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 56/2000 a v súčasnosti vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 84/02 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietahov.

3. F. B. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 10 000 Sk (slovom desaťtisíc korún slovenských), ktoré je Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti F. B. vo zvyšnej časti týkajúcej sa primeraného finančného zadost'učinenia n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 85/02-10 z 11. júna 2002 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť F. B., bytom K. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. O. B., K., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie jeho veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní o jeho dovolaní vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 56/2000 proti rozsudku Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 1 Co 151/99-347 z 20. decembra 1999 vo veci prechodu vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam.

Na základe žiadosti ústavného súdu sa vyjadrili k opodstatnenosti prijatej sťažnosti obaja účastníci konania: najvyšší súd, zastúpený predsedom občianskoprávneho kolégia, listom z 15. júla 2002 č. Sekr 22/02-7 a sťažovateľ, zastúpený svojím právnym zástupcom, stanoviskom z 26. augusta 2002.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát

predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutého súdneho spisu.

Predmetom sťažnosti bolo tvrdenie sťažovateľa, že najvyšší súd tým, že v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 56/2000 „sa po prvýkrát začal vecou zaoberať po 14 mesiacoch a to dňa 26. 04. 2001, kedy vykonal jednoduchý procesný úkon - vrátil vec na Okresný súd v Prešove na zistenie správneho označenia účastníkov konania“, porušil jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov upravené v čl. 48 ods. 2 ústavy.

Sťažovateľ podal 21. marca 2001 sťažnosť na nečinnosť a prietahy najvyššieho súdu v predmetnej veci. Podanie sťažnosti však nevedlo k náprave.

K návrhu na začatie konania (sťažnosti) sa najvyšší súd vyjadril už vyššie citovaným listom: „máme za to, že čas konania pred Najvyšším súdom SR bol primeraný, vzhľadom na počet vecí, ktoré musí cez rok (mesiac) vybaviť každý senát občianskoprávneho kolégia“.

Sťažovateľ v stanovisku z 26. augusta 2002 k vyššie uvedenému vyjadreniu najvyššieho súdu vyslovil názor, že „14 mesačná doba po ktorej bol NS urobený prvý (jednoduchý) procesnoprávny úkon nemožno v žiadnom prípade považovať za primeraný čas konania pred NS“.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania, z obsahu na vec sa vzťahujúceho spisu a vlastným šetrením ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej občianskoprávnej veci.

Okresnému súdu v Prešove (ďalej len „okresný súd“) bolo 6. marca 2000 doručené dovolanie žalovanej strany proti rozsudku krajského súdu č. k. 1 Co 151/99-347 z 20. decembra 1999 v spore žalobcu F. B. proti žalovaným P. T.

a spol. o určenie prechodu vlastníckeho práva, ktorým rozhodol o odvolaní proti rozsudku okresného súdu sp. zn. 8 C 239/91 z 28. mája 1997 v spojení s doplňujúcim rozsudkom z 20. mája 1998.

Súdny spis okresného súdu sp. zn. 8 C 239/91 bol najvyššiemu súdu doručený 6. júna 2000. Najvyšší súd zásielkou sp. zn. 5 Cdo 56/2000 z 26. apríla 2001 (doručenou 15. mája 2001) vrátil okresnému súdu jeho súdny spis sp. zn. 8 C 239/91 bez rozhodnutia „vzhľadom na tvrdenie žalovanej v 1. rade v jej dovolaní, o nesprávnom označení (znenie priezvísk) žalovaných v 1. až 3. rade“ na zistenie presného označenia žalovaných.

Podľa zistenia ústavného súdu bol súdny spis sp. zn. 8 C 239/01 expedovaný z okresného súdu 2. júla 2002 a opätovne vrátený (doručený) najvyššiemu súdu 8. júla 2002, kde mu bola pridelená nová sp. zn. 5 Cdo 84/02. Najvyšší súd považuje (v evidencii vykazuje) vec vedenú pod sp. zn. 5 Cdo 56/00 zaslaním súdneho spisu okresnému súdu za vybavenú (skončenú).

III.

Podľa čl. 127 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody, a ak porušenie týchto práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľ navrhoval, aby ústavný súd rozhodol, že „základné právo sťažovateľa F. B. na prerokovanie a rozhodnutie vo veci bez zbytočných prietáhov

upravené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v konaní vedenom na Najvyššom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. 5 Cdo 56/00 bolo porušené. Prikazuje sa, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci vedenej pod sp. zn. 5 Cdo 56/00 konal. Sťažovateľovi sa priznáva finančné zadosťučinenie vo výške 100.000,- Sk“.

Najvyšší súd, ako je to už vyššie uvedené, tvrdil, že „čas konania pred Najvyšším súdom SR bol primeraný, vzhľadom na počet vecí, ktoré musí cez rok (mesiac) vybaviť každý senát občianskoprávneho kolégia“.

Účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním vecí na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov sa splní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť vecí, správanie účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti vecí, ústavný súd aj v predmetnom prípade bral do úvahy skutkový stav vecí a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/92 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) vecí.

Predmetom dovolania žalovanej strany v spore o určenie prechodu vlastníckeho práva vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 8 C 239/91 bol výrok rozsudku krajského súdu č. k. 1 Co 151/99-347 z 20. decembra 1999, „ktorým potvrdil rozsudok a doplniací rozsudok vo výroku o určení prechodu vlastníckeho práva na žalobcu“.

Dovolanie žalovaná strana odôvodnila nedostatkami (vadami) napadnutého rozsudku a konania mu prechádzajúcemu, ktoré podľa tvrdenia dovolávajúcej sa strany naplnili zákonom ustanovené podmienky (dôvody) na podanie dovolania. Jedným z dôvodov [uvedených pod písm. d)] dovolania je to, že „súdy sa nepresvedčivo vysporiadali s otázkou aktívnej legitimácie žalobcu“.

Právna úprava dovolania je vykonaná v tretej hlave štvrtej časti § 236 až 243d Občianskeho súdneho poriadku (zákon č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov).

Podľa ustanovenia § 243c Občianskeho súdneho poriadku „pre konanie na dovolacom súde platia primerane ustanovenia o konaní na súde prvého stupňa, pokiaľ nie je ustanovené niečo iné; ustanovenia § 92 ods. 1 a 4 a § 95 však pre konanie na dovolacom súde neplatia“.¹

Právne posúdenie dôvodov na nutnosť zisťovania nedostatku dovolaním napadnutého rozsudku týkajúceho sa nesprávneho písomného označenia priezvisk účastníkov konania na strane žalovaných a nariadenie odstránenia tohto nedostatku (v prípade dôvodnosti) súdom, ktorý ho spôsobil, nie je úkonom právne a ani fakticky náročným, na vykonanie ktorého by bola potrebná doba presahujúca 11 mesiacov (od napadnutia veci na najvyšší súd dňa 6. júna 2000 do doručenia súdneho spisu okresnému súdu dňa 15. mája 2001).

2. Urgovanie vybavenia veci sťažovateľom, ktorý nevykonal smerom k najvyššiemu súdu iný právny úkon, nemožno hodnotiť ako právny úkon podieľajúci sa na plynutí (alebo majúci nejaký vplyv) vyššie uvedenej vyše 11-mesačnej lehoty. Pri posudzovaní tohto ďalšieho základného kritéria majúceho vplyv na porušenie alebo neporušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov ústavný súd nezistil žiadnu príčinnú súvislosť (resp. vplyv) medzi konaním sťažovateľa a dĺžkou vybavovania jeho dovolania najvyšším súdom.

¹

§ 92 - pripustenie pristúpenia ďalšieho účastníka; vystúpenie navrhovateľa alebo odporcu z konania
§ 95 - pripustenie, resp. nepripustenie zmeny návrhu na začatie konania

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom najvyššieho súdu v predmetnej veci.

Ústavný súd konštatuje, že konanie o dovolaní sťažovateľa od jeho podania trvá bez rozhodnutia vo veci už vyše dvoch rokov, a to bez rozhodnutia. Vzhľadom na petit sťažnosti je posudzovaný však len postup najvyššieho súdu v časovom období od doručenia dovolania najvyššiemu súdu do vrátenia súdneho spisu okresnému súdu, t. j. obdobie od 6. júna 2000 do 15. mája 2001 a od 7. júla 2002, hoci v širších súvislostiach bolo potrebné primerane prihliadnuť aj na vplyv tejto lehoty na celkové predĺženie času právnej neistoty sťažovateľa súvisiaceho s ohrozením (spochybením) účinkov (právnych následkov) právoplatnosti rozhodnutia v jeho majetkovom spore, riešenie ktorého začalo konaním súdov v roku 1991 (na čo poukazoval aj sťažovateľ v bode IV svojej sťažnosti, t. j. „viac ako 10-ročného trvania súdneho konania“).

Obranu spočívajúcu vo vysokom nápade vecí ako dôvodu, ktorý by mal byť objektívnou príčinou spôsobujúcou prieťahy v konaní, ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 18/98, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a v konečnom dôsledku nezabavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní. Podľa názoru ústavného súdu nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prieťahy, a to len v tom prípade, ak sa za tým účelom prijali včas a adekvátne opatrenia. Najvyšší súd vo svojom stanovisku neuviedol žiadne konkrétne skutočnosti, na základe ktorých by bolo možné usudzovať, že v danej veci ide o takýto prípad.

Vychádzajúc z dôvodov vyššie uvedených v bode 2 (hodnotenie kritéria zložitosti veci), z platnej právnej úpravy a z postupu súdu (organizovania jeho

procesného postupu) v predmetnom občianskoprávnom súdnom konaní nemožno hodnotiť postup (organizáciu práce) najvyššieho súdu v posudzovanej veci ako postup, ktorý by zodpovedal ústavou priznanému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a príslušným ustanoveniam Občianskeho súdneho poriadku (najmä § 243a, § 1, § 2, § 3, § 6, § 10a ods. 1, § 100 ods. 1), ktoré sú nevyhnutným predpokladom spoločensky efektívneho, t. j. rýchleho a účinného poskytnutia právnej ochrany.

Vyššie uvedený postup (nečinnosť) najvyššieho súdu, ktorý mal za následok zdĺhavosť namietaného konania, nevykazoval podľa názoru ústavného súdu znaky plynulého a efektívneho konania a bol teda konaním so zbytočnými prietahmi.

V dôsledku konštatovania zbytočných prietáhov v predmetnej veci ústavný súd považoval za potrebné v zmysle ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázať najvyššiemu súdu konať v súlade s príslušnými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku upravujúcimi priebeh konania tak, aby nedochádzalo k porušovaniu práva garantovaného čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadost'učinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti súčasne uplatnil „z dôvodu viac ako 10-ročného trvania súdneho konania, ako aj v dôsledku pretrvávajúcich neodôvodnených prietáhov v predmetnej veci na Najvyššom súde Slovenskej republiky, resp. jeho nečinnosti ... priznanie finančného zadost'učinenia vo výške 100.000,- Sk“.

Podľa názoru ústavného súdu priznanie primeraného finančného zadost'učinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody nie je

už možné napraviť. To znamená, že neprichádza do úvahy zrušenie rozhodnutia alebo opatrenia, resp. uvedenie do pôvodného stavu. Daný prípad je práve takýto. Preto prichádza v tomto prípade do úvahy primerané finančné zadosťučinenie, ktoré je peňažnou protihodnotou utrpenej nemajetkovej ujmy (napr. I. ÚS 15/02). Ústavný súd považoval v tomto prípade za primerané priznať sumu 10 000 Sk pre sťažovateľa. Táto suma zohľadňuje jednak dĺžku priesťahov a jednak okolnosti, ktoré uviedol sťažovateľ na zdôvodnenie svojho návrhu na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia (predĺženie stavu právnej neistoty trvajúcej už vyše 10 rokov).

Skutočnosť, že najvyšší súd vykazuje vec sp. zn. 5 Cdo 56/2000 za ukončenú vrátením súdneho spisu okresnému súdu na odstránenie nedostatkov v označení účastníkov konania, je z hľadiska posudzovania predmetnej veci, t. j. porušovania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy, právne irelevantnou. Účelom citovaného základného práva je totiž, ako to už bolo vyššie uvedené, odstránenie stavu právnej neistoty, resp. vytvorenie stavu právnej istoty, ktorá sa dosiahne až právoplatným rozhodnutím súdu.

Z vyššie uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. septembra 2002